

Sosyal Yenilik

Kavramı ve Uygulama Örnekleri

Fatih Özdemir
Rize YDO Koordinatörü

GİRİŞ

İlk olarak 19. yüzyılın sonlarına doğru Max Weber'in ortaya attığı belirtilen Sosyal Yenilik kavramı özellikle son yıllarda, kâr amacı gütmeyen kurumlar, sosyal girişimcilik, sosyal ekonomi, hizmetler sektörü ve kurumsal sosyal sorumluluk uygulamaları gibi çok çeşitli unsurlarla ilişkili olarak yayılmaktadır (Harrison ve diğerleri, 2009). Literatürde yer alan tanımların bazılarında sosyal yenilik; ekonomik krizler, iklim değişimi, enerji ve kaynak yetersizliği, sağlık hizmetleri ve demografik dengesizlikler gibi çok çeşitli sorunlarla baş etmek için yeni çözümler ve uygulamalar sunan bir yaklaşım olarak tanımlanmaktadır (Edwards-Schahter ve diğerleri, 2012; Bulut ve diğerleri, 2013). Phills ve diğerleri (2008) sosyal yeniliği, sosyal problemlere daha etkin, verimli ve sürdürülebilir çözümler geliştirerek toplum için değer üretme süreci olarak ifade ederken Andrew ve Klein (2010) sosyal yeniliği, mevcut kaynakların toplum yararına fayda üretmek amacıyla yeniden organize edilmesi süreci olarak tanımlamaktadır.

Caulier-Grice ve diğerleri (2012) sosyal yeniliği, belirli bir sosyal ihtiyacı önceki çözümlerden daha iyi karşılayan, yetkinliklerin ve ilişkilerin gelişimini ve kaynakların daha iyi kullanılmasını sağlayan ürün, hizmet, pazar, süreç ve benzeri konulardaki yeni çözümler olarak tanımlamaktadır. Avrupa Birliği (AB) sosyal yeniliği, sosyal ihtiyaçların karşılanması için yeni fikirlerin geliştirilip uygulanması ve yeni sosyal ilişkiler ve işbirlikleri oluşturulması olarak tanımlamaktadır (Avrupa Birliği [AB], 2013). Anderson ve diğerleri (2014)'ne göre ise sosyal yenilik, eşitlik, adalet ve imkân sağlama etkisi ve amacıyla toplumsal sorunlara getirilen yeni çözümlerdir. Özdemir (2017)'e göre sosyal yenilik, çeşitli paydaşların katılımında toplumsal sorunlara yenilikçi yaklaşımlarla çözüm üretmek sosyal değer üretilmesini amaçlayan uygulamalardır.

Sosyal yeniliğin ortaya çıkışında kamu kurumları, kâr amacı gütmeyen kurumlar, ticari işletmeler ya da sosyal girişimciler çok farklı stratejiler çerçevesinde faaliyetler yürütmektedir (AB, 2012b; Rehfeld ve diğerleri, 2015). Paydaşların yenilik ve değişim konusundaki fikir ve yaklaşımları farklı alanlarda ve şekillerde ortaklıklar kurmalarını sağlamaktadır (Pel ve Bauler, 2014). Cichorzewska ve Cholewa-Wiktor (2015) sosyal yeniliklerin ortak özelliğinin, yaşam kalitesinin iyileştirilmesi ve sosyal değişim amacıyla birçok paydaşın işbirliğinde yürütülmesi olduğunu belirtmektedir. Van der Have ve Rubalcaba (2016) sosyal yeniliklerin temel ortak özelliklerinin sosyal ilişkilerde veya yapılarda değişim sağlaması ve bu değişimlerin ortak sosyal ihtiyaç ya da probleme çözüm getirmesi olduğunu işaret etmektedir.

Haugh (2005) sosyal yeniliğin sağlık, kültür, sanat, istihdam, barınma, eğitim, çevre gibi sosyal sorunların gözlenebileceği alanlarda yeni hizmet sunumu, var olan hizmetler için yeni yollar belirlemek, gelir getirici yeni faaliyetler uygulamak, hizmetlerin yararlanıcı kitlesini genişletmek ve yeni kaynaklar bulmak stratejilerinin benim-

senmesiyle gerçekleştiğini belirtmektedir. Fairbairn (2017) sosyal yeniliğin etki oluşturmak amacıyla bilinçli ve hedef odaklı bir şekilde gerçekleştirilen faaliyetlerin ürünü olduğuna işaret etmektedir. Bu bakış açısıyla, amaç dışında ortaya çıkan bir değişimin fayda sağlasa da sosyal yenilik olarak tanımlanamayacağı belirtilmektedir. Eren (2010) sosyal yeniliğin amaçlarını genel ve özel amaçlar olarak sınıflandırmıştır. Buna göre; eşitsizliklerin ortadan kaldırılması ve sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlanması sosyal yeniliklerin genel amaçlarını oluştururken toplumsal ihtiyaçların giderilmesi ve yaşam standartlarının geliştirilmesi ise sosyal yeniliklerin özel amaçları olarak ifade edilmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde sosyal yeniliklerin etkisiyle sosyal değişimler meydana getirmesi ve bu sayede yeni kuruluşlar ve iş imkânları oluşturulması sağlıklı bir ekonomik yapı için önemli bir unsurdur

Andrew ve Klein (2010) sosyal yeniliği, mevcut kaynakların toplum yararına fayda üretmek amacıyla yeniden organize edilmesi süreci olarak tanımlamaktadır

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Sosyal yeniliğin, toplum için fayda sağlayarak, sosyal ihtiyaçların karşılanması doğrultusunda fikirler, kaynaklar ve yetkinliklerin stratejik bir kombinasyonla bir araya getirilmesine olanak sağlaması en önemli çerçevesini oluşturmaktadır (Le Ber ve Branzei, 2010). Kavramsal çerçevenin daha iyi anlaşılabilmesi için sosyal yenilik sürecindeki ilişkiler şu şekilde sunulmaktadır:

Buna göre; sosyal girişimcilik ve teknolojik yenilik sosyal yeniliğin gerçekleşmesinde önemli rol üstlenmektedir. Sosyal ihtiyaçlar fikirlerin oluşmasında etkili olurken sosyal yenilik projelerinin hayata geçirilerek sosyal fayda üretilebilmesi için sosyal ve finansal sermaye ve teknoloji gibi bir takım kaynakların varlığı ve gerekli yetkinliklerin bulunması önem ifade etmektedir. Diğer taraftan, hedefleri itibarıyla sosyal yenilik yaklaşımına benzerlik gösteren bazı kavramların yenilik eğilimlerindeki değişimi tetiklemesi nedeniyle sosyal yenilik sürecinde etkileri olduğu görülmektedir.

1. Kaynaklar

Sosyal yenilik projelerinin fikir aşamasından uygulamaya geçmesi ve sonrasında yaygınlaşması sürecindeki en önemli etkenlerden biri yeterli kaynaklara erişim imkânıdır. Bu süreçte etkili olan kaynaklar, sosyal sermaye ile finansal kaynaklar ve insan kaynakları olarak iki grupta incelenebilir.

1.1. Sosyal Sermaye

Ekonomistler, sosyologlar ve yönetim bilimciler tarafından yaygın olarak kullanılan sosyal sermaye kavramı, bireylerin sosyal ilişkileri doğrultusunda elde ettikleri fayda olarak tanımlanmaktadır (Bhatt ve Altınay, 2013). Zubac ve diğerleri (2012) sosyal sermayeyi, bireylerin yeni kaynaklara erişmek ya da mevcut kaynakları daha verimli kullanmak için sosyal bağlantılarını harekete geçirme kapasitesi olarak ifade etmektedir. Sosyal sermaye üretkenlik, öğrenme ve beceri kazanma, bilgi değişimi ve kapasite geliştirme için kaynak sağlayarak organizasyonları hızla değişen dış ortamlara karşı dirençli kılmaktadır

(Grimm ve diğerleri 2013). Sosyal sermayenin en önemli boyutlarını oluşturan girişimcilik ve liderlik, belirli bir değerini yapan işe yansıtılarak sosyal çıktılar elde edilmesinde etkili olmaktadır (Nicolopoulou ve diğerleri, 2016).

Dünyada sosyal sermayenin katkısıyla oluşturulan varlıkların sosyal yeniliğin başlangıcında kullanılmasına yönelik birçok örnek bulunmaktadır. Fakirlere mikro krediler sağlayarak girişimlerine destek olan GrameenBank uygulaması bunlardan bir tanesidir. Sosyal sermaye, topluluk temeline dayanan kurumlar tarafından yönetilen bu tür sosyal girişim fonlarının başlangıç ve yayılma aşamalarında önemli katkılar sağlamaktadır.

1.2. Finansal Kaynaklar ve İnsan Kaynakları

Sosyal yenilik fikirlerinin başlangıç aşamasında ve sonraki aşamalarda sürdürülebilirliğinin sağlanmasında finansal kaynaklar ve insan kaynaklarına erişim önemli bir etkenidir (Bhatt ve Altınay, 2013). Sosyal yenilikler genellikle kısıtlı kaynakların olduğu ortamlarda geliştiğinden kaynakların etkin yönetimi performans açısından önemli katkılar sağlamaktadır (Austin ve diğerleri, 2006). Descubes ve diğerleri (2013) bu kaynakların yönetiminde talep odaklı bir yaklaşım benimsenerek öncelik verilen çalışmalara kaynakların aktarılmasının verimliliği artırabileceğine işaret etmektedir.

Sosyal yenilik projelerinin finansmanında hayırseverlerin bağışları, kâr getirici faaliyetler, katılım fonları ve devlet destekleri gibi farklı kaynaklardan yararlanıldığı görülmektedir. Jing ve Gong (2012) devlet destekli fonların gereken esnekliğin sağlanamaması nedeniyle sosyal yenilik süreci sonunda istenilen çıktılar elde edilmesine imkân vermediğine işaret etmektedir.

2. Yetkinlikler

Sosyal yeniliğin ortaya çıkışında kurumlar arası işbirliğinin önemli katkıları olmaktadır. Bu işbirliğinden verimli sonuç alınması; kurumların yetkinlikleri, görev dağılımına ilişkin karşılıklı beklentilerin doğru yönetilmesi ve karşılıklı güvenin sağlanmasına bağlıdır (Le Ber ve Branzei, 2010). Yetkinlikler; kurumların geçmiş tecrübeleri, insan kaynakları kapasitesi ve benzeri kabiliyetlerinden oluşan iş görebilme kabiliyetini ifade etmektedir.

3. Sosyal İhtiyaçlar

Teknoloji, gelir seviyesi, eğitim durumu ve benzeri etkiler sonucunda toplumun sosyal ihtiyaçları değişmektedir. Sosyal ihtiyaçlardaki değişimle tetiklenen yaşam kalitesi artışı beklentisinin sosyal yeniliğin ortaya çıkışında önemli bir motivasyon olduğu literatürdeki çeşitli çalışmalarla ortaya konulmuştur (Edwards-Schachter ve diğerleri, 2012; Marques ve diğerleri, 2012). Sosyal yenilik, yerel, ulusal veya küresel ölçekte gelişen toplumsal hareketler sonucunda da ortaya çıkabilmektedir. Sosyal ihtiyaçların karşılanmasındaki eksikler gidermek için gelişen bu hareketler, genellikle düzeltici geri dönüşler ve sosyal gelişim için üretken yaklaşımlar sağlayarak sosyal yenilik üzerinde etkili olmaktadır (Henderson, 1993).

Toplumun çevresel duyarlılığının artışı, bu konudaki çalışmalarını da sosyal bir ihtiyaç haline getirmiştir. Konut (Green ve Vergragt, 2002) ve enerji sektörü (Maruyama ve diğerleri, 2007) gibi birçok sektörde tüketicilerin çevresel etkilerin azaltılmasına yönelik girişimlere ilgi duyduğu görülmektedir.

En önemli sosyal ihtiyaçlardan biri olan istihdam olanakları konusunda da sosyal yenilikler önemli katkılar sağlamaktadır. İşbirliği yaklaşımıyla ortaya konulan yenilikçi kurumsal yapılar; başarılı işbirliği yapılarının geliştirilmesi (Flecha, 2012), mikro işletmelere finansman (Bhatt ve Altınay, 2013) ve bilgiye erişimlerine yönelik teknolojik altyapı sağlanması (Datta, 2011), mesleki eğitim için bireylere fiziksel mekânlar sunulması (d'Ovidio ve Pradel, 2013) gibi önemli katkılar da sağlamaktadır.

4. Yenilik Eğilimleri

Sosyal beklentiler, teknolojik kabiliyetler ve toplumsal duyarlılık gibi bazı kavramlar yenilik ekosistemi üzerinde etkili olarak yenilik eğilimlerinin değişimine neden olmaktadır. Bu eğilimlerdeki değişimler; çevresel yenilik ve sosyo-ekolojik yenilik gibi yenilik çalışmalarının farklılaşmasına etki ederek sosyal yenilik üzerinde etkili olmaktadır.

5. Teknolojik Yenilik

Teknolojik yenilik, ürün veya hizmetlerin üretimine ya da fonksiyonlarına yönelik yeni teknolojilerin kullanılmasıdır (Guan ve diğerleri, 2006). OECD Oslo Kılavuzunda (2005) teknolojik yenilik, teknolojik ürün yenilikleri ve teknolojik süreç yenilikleri olarak iki kategoride incelenmektedir. Buradaki süreç, bir üretim süreci olabileceği gibi bir dağıtım süreci de olabilmektedir. Teknolojik ürün yeniliklerinde ortaya konan ürün, teknolojik olarak yeni özelliklere sahip ürünleri ya da yeni teknolojiler kullanılarak geliştirilen ürünleri tanımlamaktadır. Aynı şekilde, teknolojik süreç yenilikleri de teknolojik olarak yeni bir süreç olabileceği gibi, yeni teknolojilerden yararlanılarak geliştirilmiş bir süreç de olabilmektedir.

Yenilik üzerindeki araştırmaların getirdiği bakış açısıyla yenilik süreci, teknik unsurların yanı sıra sosyal bir aksiyon olarak da tanımlanmaktadır. Teknolojik yeniliğin önceki araştırmalar üzerine inşa edilmesiyle büyük ilerlemeler sağlanırken, sosyal yeniliğin özelliklerinin ilerlemeye yönelik yeni model ve bakış açılarını teşvik ettiği belirtilmektedir (Cajaiba-Santana, 2014).

Teknolojik ve sosyal yeniliğin en önemli farklılıklarından biri, amaçlanan sonuçlar açısından ortaya çıkmaktadır. Yenilik, teknoloji ve yönetim literatüründe ekonomik fayda üretmedeki performansı açısından ele alınmaktadır. Dawson ve Daniel (2010) kârlılık ve ticari başarıyı yeniliğin gerçekleşmesini sağlayan temel faktörlerden biri olarak tanımlamaktadır. Diğer taraftan sosyal yenilik, mevcut uygulamalar üzerine inşa edilemeyecek sosyal bir değişimi beraberinde getirmektedir. Sosyal grupların yaşam kalitesinin artırılması gibi konularda ortak hedefleri olmakla birlikte iki yenilik türünün temel hedefleri birbirinden farklılık göstermektedir (Cajaiba-Santana, 2014).

Sosyal yeniliğin başarısı; kültürel olarak kabul edilebilir, ekonomik olarak sürdürülebilir ve teknolojik olarak uygulanabilir olmasına bağlıdır. Ayrıca, sosyal yeniliğin gelişiminin teknolojik yenilikle aynı hızda olmasının sağlanması oldukça zordur. Diğer taraftan, ortaya çıkan sosyal faydanın teknolojik ve ekonomik çıktılara göre daha uzun sürede görünür olmasının yanında ölçülmesi de daha zordur (Voltan ve De Fuentes, 2016). Bu noktada, sosyal yenilik örneklerinin geniş kitleler tarafından kabul görmesi nispeten uzun bir zaman almaktadır (Bulut ve diğerleri, 2013)

Sosyal yeniliğin maddi olmayan yapısı bir diğer farklılık olarak dikkat çekmektedir. Teknolojik yenilik, sağlanan gelişmeler doğrultusunda yeni ürünler oluşturmaya odaklanırken; sosyal yenilik, nihayetinde kurumsallaşması sağlanacak bir takım sosyal uygulamaların geliştirilmesini hedeflemektedir (Howaldt ve Schwarz, 2010).

6. Sosyal Girişimcilik

Sosyal girişimcilik, kâr amacı gütmeyen, özel ve kamu sektörlerinde görülebilen sosyal değer üretme faaliyeti olarak tanımlanmaktadır (Austin ve diğerleri, 2006). Bu tanımdan anlaşılacağı üzere, sosyal girişimcilik her sektörde ve sektörler arası işbirliği çalışmalarında görülebilecek bir olgudur. Kâr amacı güden ticari girişimcilikten temel farkı ise ana amacının sosyal değer üretmek olmasıdır.

Sosyal girişimciler, toplumsal sorunları çözme ve sosyal değer üretme konusundaki motivasyonları nedeniyle sosyal yeniliğin gerçekleşmesinde önemli bir rol üstlenmektedir (Dees, 1998). Bu kapsamda kurulan işletmelerde ekonomik kazanç asıl amaç olmamakla birlikte, yapılan işin bir sonucu olarak gelir elde edilmesi de söz konusudur (Güler, 2008). Bu doğrultuda, sosyal girişimcilik, ekonomik bir faaliyetten ziyade birçok farklı çıktı sunması olası olan bir sosyal değişim girişimi olarak ifade edilebilir (Datta ve Gailey, 2012).

Girişimcilik kavramına sosyal değer eklenmesini sağlayarak yenilik getirmesi nedeniyle sosyal girişimcilik kendi başına bile bir sosyal yeniliktir (Lisetchi ve Brancu, 2014). Hâlihazırda, sosyal yenilik literatürü içerisinde sosyal girişimcilik kavramı önemli bir yer tutmaktadır. Bunun temel sebebi, sosyal yeniliğin sosyal değişim motivasyonu ile girişimlerde bulunan sosyal girişimcilerin faaliyetleriyle doğrudan ilgili olmasıdır (Datta, 2011; Tracey ve Stott, 2017). Genel olarak, literatürde sosyal girişimciliğin kurumsal boyutta incelendiğine işaret eden Güler (2008); demografik, kişisel, bilişsel, sosyal ve motivasyonel özellikler ve değerler olarak sınıflandırılan bireysel konuların sosyal girişimcilik karakterinin belirlenmesi açısından önemini vurgulamaktadır.

Brinckerhof (2001), sosyal girişimcileri, topluma daha iyi hizmet verebilmek için risk alan insanlar olarak tanımlamakta ve şu özelliklere sahip olduklarını belirtmektedir:

- Hedef kitleye yönelik hizmetlere değer katarak iyileştirilmesi için sürekli yeni yollar arayan;
- Tahsis edilen kaynakların bağış yatırımlarından oluştuğunun farkında olan; bu yatırımların hem sosyal hem de finansal geri dönüşümünü değerlendirebilen;
- Misyonu daima ön planda tutan fakat gelir olmadan misyonun yerine gelmeyeceğinin farkında olan;
- Hizmet edilen kitlenin yararı için makul riskler alabilen.

Her ne kadar sosyal girişimciliğin temel motivasyonu kâr olmasa da faaliyetlerin sürdürülebilmesi için kaynak geliştirme konusunda yenilikçi fikirler ortaya koyması gerektiği anlaşılmaktadır. Kaynak bulabilmek için yenilikçi yöntemler geliştirilmesi, çalışanların bir amaç doğrultusunda motive edilmesi ve hayırseserlerin ikna edilebilmesi için etkileyici ve ikna edici liderlik vasıflarının bulunmasının önemli olduğuna işaret edilmektedir (Mumford ve Moertl, 2003). Bu çerçevede ele alındığında, sosyal girişimcilerin, sosyal yenilik sürecinin ihtiyaç duyduğu kaynakların yönetilmesi ve geliştirilmesi açısından önemli katkıları olduğu görülmektedir.

7. Sosyal Değer

Gerek ticari gerekse sosyal yeniliklerin yeni hizmet ve ürünler ortaya koyarak ekonomik gelir ve hedef kitleye faydalar sağlayarak sosyal değer üretmesi söz konusudur (Aygören ve diğerleri, 2009; Bhatt ve Altınay, 2013; Van der Have ve Rubalcaba, 2016). Ekonomik girişimlerde temel amaç ticari gelir olsa da belirli ölçüde sosyal değer üretildiği görülmektedir (Datta, 2011). Benzer şekilde, asıl amacı sosyal değer üretmek olan bazı sosyal girişimlerde ekonomik gelir de oluşabilmektedir.

Çeşitli sosyal sorunlara yeni ve üretken çözümler ortaya koymayı amaçlayan sosyal yenilik sürecinin sosyal değer üretme odaklı bir yaklaşım olduğu belirtilmektedir (Austin ve diğerleri, 2006; Mulgan ve diğerleri, 2007). Sunduğu sosyal değer odaklı yaklaşımları nedeniyle sosyal yeniliğin günümüz toplumsal sorunlarına sürdürülebilir tepkiler geliştirmek konusunda serbest pazar çözümlerinden daha etkili olabileceği belirtilmektedir (Grimm ve diğerleri, 2013). Diğer taraftan, sosyal değerın tanımlanması ve ölçülmesinde birçok zorluk bulunmaktadır. İlk olarak, sosyal hedeflerin güven ve güç gibi soyut kavramlar içermesi nedeniyle sosyal değerın ölçülebilir şekilde tanımlanması oldukça zordur (Dees ve Anderson, 2003). İkinci zorluk, sosyal değerın ölçülmesinde kullanılacak yöntemin belirlenmesidir (Datta, 2011). Ortaya konulan sosyal değerın ölçülmesinde evrensel olarak kabul edilmiş standart bir yöntem henüz bulunmadığından, sosyal yeniliklere ilişkin değerlendirmelerde bilgi asimetrisi oluşmaktadır.

Sosyal yenilik uygulamaları, çeşitli toplumsal sorunların yenilikçi yöntemlerle çözülmesine katkı sağladığından, toplumun sosyal ihtiyaçlarının karşılanması açısından son derece önemlidir. Bu uygulamalar, toplumsal fayda üretmesi amacıyla kısıtlı kaynakların bir araya getirilmesi sonucunda ortaya çıktığından, sosyal yenilik potansiyellerinin değerlendirilmesi sonrasında kaynak tahsisi yapılması kaynak verimliliği için önem arz etmektedir. Diğer taraftan, sosyal yeniliğin birçok kavramla ilişkili olması ve sosyal unsurlar içermesi nedeniyle tanımlanmasındaki belirsizlik, sosyal yenilik potansiyelinin değerlendirilmesini zorlaştırmaktadır.

UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Sosyal yeniliğin anlaşılmasında bu konuda yapılan uygulamalar önemli bir rol oynamaktadır. Sağlıktan kültüre ve sanata, istihdamdan barınma, eğitim ve çevre gibi birçok sosyal konuda toplumun ihtiyaçlarına yine toplumun içinden dinamiklerle çözüm bulmaya odaklanan sosyal yenilik, günümüzde giderek daha çok sayıda uygulamayla gündeme gelmektedir.

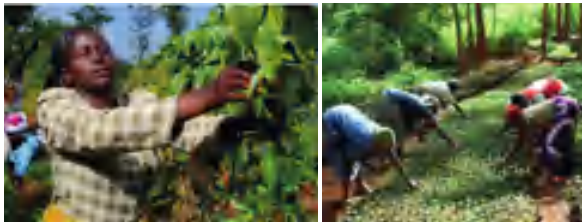
Sosyal yenilik çalışmalarının yapıldığı kurumların en eskilerinden biri 1932 yılında Myles Horoton tarafından kurulan Highlander Araştırma ve Eğitim Merkezi'dir (Alvord ve diğerleri, 2004).

Toplumsal sorunlara üretken çözümler geliştirmesi için yetişkin eğitim programları düzenleyen merkez, işçi eğitim programları vasıtasıyla Amerika'da ve

uluslararası arenada işçi hareketlerine katkıda bulunmuştur. Diğer taraftan, birey haklarına yönelik çalışmalar da gerçekleştirmiş ve Afro-Amerikalı birçok insana okuryazarlık eğitimleri vererek sivil hareketlere katılım konusunda bu insanları teşvik etmiştir.

Halk eğitimine yönelik faaliyetler yürüten bir diğer proje ise 1959 yılında Hindistan'da kurulan Lijjat Kadın Kooperatifi'dir. Proje kapsamında sunulan eğitim ve rehberlik hizmetleriyle kadınların kendi işlerini kurmalarına katkı sağlanmıştır (Datta ve Gailey, 2012). Benzer şekilde, 1966 yılında Meksika'da başlayan Puebla Plan'ı çiftçilere ve kooperatiflere destekler sağlayarak tarımsal üretimde artışı; 1972 yılında kurulan SEWA kadınları organize ederek ekonomik, sosyal ve sağlık konularında toplulukların

kapasitelerinin gelişmesini; 1976 yılında kurulan SIX-S köylerin kaynakları etkin kullanmasını sağlamak adına kapasite geliştirmeyi; 1977 yılında Wangari Maathai tarafından Kenya'da başlatılan Yeşil Kemer Hareketi ise insanların çevre duyarlılığını artırmayı ve kendi yaşam kalitelerini iyileştirmelerini sağlayarak farklı sosyal yenilik örnekleri ortaya koymuştur (Alvord ve diğerleri, 2004).

En yaygın sosyal yenilik uygulamalarından biri olan GrameenBank ise 1976 yılında Muhammed Yunus adlı bir sosyal girişimci liderliğinde hayata geçmiştir (Alvord ve diğerleri, 2004). Yoksullara teminatsız borç sağlayarak girişimciliklerine destek olan hareket, 2 milyondan fazla kişiye bu yolla hizmet sunmuştur. Sosyal bir vizyonu bulunan girişimcilere başlangıç finansmanı sağlayan Ashoka ise 1980 yılından günümüze küresel ölçekte hizmet veren önemli bir sosyal yenilik girişimidir (Mair ve Marti, 2006).

Zaman içinde sosyal girişimlere finansman sağlamak adına birçok yöntem geliştirilmiştir. Kurulan fonlardan bazıları sosyal amaçların yanında kâr beklentisiyle yönetilmiştir (Dees ve Anderson, 2003). Sosyal girişim fonlarına önemli bir örnek olan Mısır'da kurulu olan SEKEM'in faaliyetleri de benzer şekilde sadece ekonomik, sosyal ve kültürel bir değer ortaya koymakla sınırlı değildir. Ek olarak, Kanada Sivil Toplum Fonu (Phillips ve diğerleri, 2010) ve devlet tarafından yönetilen Şangay Hayırsever Girişimi (Jing ve Gong, 2012) gibi girişimler de sosyal fayda üretilmesine katkı sağlayan sosyal fonlar olarak ön plana çıkmaktadırlar.

Son yıllarda internetin yaygınlaşmasıyla bireylerin zaman ve mekândan bağımsız olarak tartışmalara katılım sağlaması neticesinde sanal platformlarda sivil kurumlar ve sosyal bankalar ortaya çıkmıştır. Bu gelişmeler, ağ oluşturma ve finansmana erişim konusunda farklı fırsatlar getirmiştir (Escobar ve Gutierrez, 2011). Bunlardan biri olan Global Giving, 2000 yılında Amerika'da kurulmuş ve 41.500 kişiden toplanan 14 milyon dolar bağışı 1.300 projeye hibe olarak dağıtmıştır. Bir diğer örnek olan Donorchoose ise 2009 yılında Amerikan vatandaşlarından toplanan 1,6 milyon dolar kaynakla ihtiyacı olan öğrencilere kitap ve teçhizat alımını gerçekleştirmiştir. Bunların yanı sıra internetten toplanan bağışlarla girişimcilere mikro krediler sunan projelerin de geliştiği görülmektedir. Bunların en bilineni olan Kiva Projesi kapsamında 600 binden fazla kişiden toplanan 250 milyon dolara yakın bağışla girişimcilere mikro kredi katkısı sağlanmıştır (Escobar ve Gutierrez, 2011).

1976 yılında Hindistan'da kurulmuş olan Aravind Göz Hastanesi sağlık alanında gerçekleştirilmiş bir sosyal yenilik uygulamasıdır. Hastanede yoksullara gelişmiş ülkelerdeki ücretlerin çok altında bir bedelle göz tedavisi ve katarakt ameliyatı hizmeti sunulmaktadır (Mair ve Marti, 2006). Sağlık alanındaki bir diğer sosyal yenilik uygulaması olan Tyze, sağlık durumunun takibi ve bakımın en iyi şekilde yapılabilmesi için bakıma muhtaç kişileri, çevrelerini ve bakım hizmeti sağlayıcılarını teknoloji kullanımıyla bir araya getiren bir sosyal hizmet girişimidir (Cammack ve Byrne, 2012). Yaşam kalitesi artışı üzerindeki olumlu etkileri nedeniyle sağlık hizmetlerinin geliştirilmesine yönelik sosyal yenilik çalışmalarının (Igarashi ve Okada, 2015; Nikolic, 2016; Angelini ve diğerleri, 2016) önemli bir uygulama alanı olduğu görülmektedir.

İspanya'da birçok şehirde yürütülen CVida projesi, belirlenen konu başlıklarının sektörel komitelerde tartışılarak belediye ve sivil toplum kuruluşları arasında uzlaşılar sağlanması amacıyla oluşturulan bir bilgi paylaşım platformudur. Yönetişim konusunda önemli fark ortaya koyan bu **sosyal yenilik projesi**, halkın katılımcılığını ve karar süreçlerindeki etkinliğini ön plana koymaktadır (Edwards-Schachter ve diğerleri, 2012).

Şehir planlama alanında da sosyal yenilik özellikleri taşıyan çalışma örneklerine rastlanmaktadır. Koritiba şehirde 1966 yılında başlatılan ulaşım sistemi projesi buna güzel bir örnektir. Gelişmiş ülkelerdekinin tersine, önce bölgenin ulaşım planı yapılarak sonrasında konut alanlarının taşıma kapasitesinin en verimli kullanılmasına imkân verecek şekilde planlandığı ifade edilmektedir (Descubes ve diğerleri, 2013). Bilbao şehir merkezinin 1990 sonrasında sanayi tesislerinden arındırılarak turizm ve kültür merkezi haline getirilmesi sürecinde sergilenen organizasyonel yaklaşımların da önemli bir sosyal yenilik ortaya koyduğuna işaret edilmektedir (Garcia ve Satrustegui, 2012). Ek olarak, İtalya'da Napoli şehrinin teknolojilerin kullanımıyla akıllı şehre dönüştürülmesine ilişkin sivil katılımı projeler kentsel gelişimin yeni bir bakış açısıyla ele alınması nedeniyle sosyal yeniliğe örnek teşkil etmektedir (Bencardino ve Greco, 2014). Avustralya'da coğrafi bilgi sistemlerinin kullanım alanlarının nüfus, hizmetler ve insan-çevre etkileşiminin yönetilmesi konularını kapsayacak şekilde genişletilmesiyle planlama süreçlerinin daha akılcı ve adil şekilde yürütülmesi mümkün kılınarak önemli bir sosyal yenilik uygulaması ortaya konulmuştur (Taylor ve Lange, 2016).

Çevre duyarlılığı konusunda da önemli görevler üstlenen sosyal yenilik projeleri bulunmaktadır. 1973 yılındaki petrol krizi sonrasında Japonya'da başlatılan Güneş Işığı projesi, yenilenebilir enerji teknolojileri geliştirmeye ve ticarileştirmeye odaklanmıştır (Maruyama ve diğerleri, 2007). Uganda'da sosyal yenilik akademisi SINA öncülüğünde çeşitli atıklardan katma değerli ürünler üretilmesiyle geri dönüşüme katkı sağlanmasının yanı sıra elde edilen gelire gençlerin eğitimine yönelik kaynak da geliştirilmiştir (Wegener ve Aakjær, 2016).

SusHouse projesi ise, dünya nüfus artışı tahminleri doğrultusunda, 2050 yılı ve sonrasında kaynak sıkıntısı yaşanacağı ve teknolojik yeniliklerin yeterli olmayacağı öngörüsünden ortaya çıkmıştır. Proje kapsamında sürdürülebilir ikamet koşulları için sosyal yenilik etkisiyle yaşam tarzında değişimlerin tetiklenmesi gerektiği ifade edilmektedir ve buna yönelik teknolojik ve sosyal yenilik senaryoları üzerinde çalışılmaktadır (Green ve Vergragt, 2002).

Kenya'da milli parkın hemen yakınındaki küçük bir köyde yaşayan Masai kabilesinden, 12 yaşındaki Richard Turere'nin projesi ise son derece basit yöntemlerin ne kadar büyük sorunlara çözüm getirebileceğine ilişkin güzel bir sosyal yenilik örneğidir. Başkent Nairobi'de Milli parkın hemen yanındaki köylerinde besledikleri büyükbaş hayvanlar, geceleri aslanlar tarafından yendiğinden köylüler aslanları avla-

maktaydılar. Richard, eski bir araba aküsü, bir güneş pili ve çitin etrafına yerleştirdiği projektörler sayesinde geceleri hareket eden bir ışık etkisi sağlayarak aslanları hayvanlarından uzak tutmayı sağlayan bir çözüm geliştirmiştir. Hem ineklerin hem de aslanların hayatını kurtaran bu uygulama zamanla tüm komşular ve köylere yayılmıştır (Görgülü, 2014).

Brezilyalı mekanik ustası Alfredo Moser'in icadı tüm dünyayı aydınlatan önemli bir çalışmadır. Çatıya açtığı deliklere yerleştirdiği su dolu plastik şişeler ve bir miktar tenekeden oluşturduğu sistemle gündüzleri elektrik kullanmadan evini aydınlatmayı başarmıştır. Hindistan ve Bangladeş'ten, Tanzanya, Arjantin ve Fiji'ye kadar 15 ülkeye yayılan bu basit ama etkili çözüm sayesinde elektrik bedelini karşılayamadığı için gündüzleri karanlıkta kalan binlerce insanın konutu güneş ışığıyla ücretsiz aydınlatılmıştır (Zobel, 2013).

AB'nin Europe 2020 politika öncelikleri doğrultusunda araştırma ve yenilik çalışmalarıyla yeni fikirler ve iş imkânları üretilerek büyümenin sağlanması amacıyla ortaya koyduğu Horizon 2020 programı (AB, 2011) sosyal sorunlara da odaklanması nedeniyle sosyal yenilik açısından önemli bir politika uygulaması olarak dikkat çekmektedir. Bu kapsamda, bir çok politika, program ve inisiyatif ortaya koyularak sosyal sorunların belirlenmesi ve çözümünde sivillere ve kurumlara katkı sağlanmaktadır (AB, 2012a). Sosyal yenilik için fırsatlar oluşturmak amacıyla kurulan Avrupa Sosyal Fonu (European Social Fund-ESF) ve Avrupa Bölgesel Gelişim Fonu (European Regional Development Fund-ERDF) sosyal içermeye, göç, kentsel dönüşüm, sosyal ekonomi, mikro finans, sağlık ve yaşlanma, kuluçka, çalışma ortamı yeniliği ve bölgesel stratejiler konularında çeşitli projelere finansman sağlanmaktadır (AB, 2013).

Sosyal yenilik kapsamında Türkiye'de de çeşitli uygulamalar bulunmaktadır. Bu konudaki en önemli örneklerden biri olarak Milli Eğitim Bakanlığı'nın Microsoft ile işbirliğinde yürüttüğü Uzaktan Eğitim projesi gösterilebilir. Proje kapsamında 450 bine yakın öğretmen bilgisayar kullanımı konusunda standart bir seviyeye ulaştırılmaya çalışılmış ve böylece sosyal bir değişim tetiklenmiştir. Intel tarafından yürütülen Gelecek için Eğitim projesi ise öğretmenlerin ve öğrencilerin bilgi düzeyini arttırmaları ve teknolojiyi günlük hayatlarında daha aktif olarak kullanabilmelerine yönelik dünya çapında yürütülen bir gelişim programı olarak ifade edilmektedir. Her iki proje de eğitimde yaşanan sorunların aşılmasında teknolojinin kullanımına yönelik başarılı sosyal yenilik örnekleri olarak dikkat çekmektedir.

Türkiye'de toplumdaki bireylerin kendi girişimleriyle organize olarak ihtiyaç sahibi kesimlere kitap, giysi, para ve benzeri farklı içeriklerde bağış toplamalarına yönelik birçok sosyal girişim örneği mevcuttur. Bu sayede hem geri dönüşüm yoluyla kaynakların ekonomiye yeniden kazandırılması ve çevre kirliliğinin engellenmesine katkı sağlanırken hem de toplumun belli kesimlerinin ihtiyaçlarına çözüm sağlanmaktadır.

Bir diğer etkili proje ise görme engelliler için kara-yolu taşımacılığı tecrübesini güzelleştirmeye çalışan Sesli Kitap projesidir. Bu kapsamda özel bir otobüs firması, araç içindeki yolcu eğlence sistemine yükletilen sesli kitaplarla teknolojinin sosyal yenilik projelerinde kullanımına ilişkin örnek bir uygulamaya imza atmıştır (Coşkunarda, 2014).

Sosyal yenilik konusunda burada bahsedilenlere ek olarak daha birçok örnek vermek mümkündür. Bu uygulamaların bir kısmı küresel ölçekte başarılı uygulamalara dönüşürken bazıları ise daha kısıtlı bir alanda uygulanmaktadır. Hangi durum olursa olsun, sosyal yenilikler, toplumsal sorunların çözümü için sundukları genellikle basit çözümler sayesinde topluma önemli katkılar sağlamaktadırlar.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yenilik genel olarak teknik süreçlerin bir ürünü olarak değerlendirilmesine rağmen aynı zamanda ekonomik ve sosyal unsurlar da içermektedir. Bu özellikleri nedeniyle yenilik ekonomik ve sosyal yapıda önemli değişimleri tetiklemektedir. Bu değişimler, toplumsal yapının yeni beklentiler ve ihtiyaçlar ortaya çıkarmasına neden olarak sosyal yeniliğin doğuşunda etkili olmaktadır. Gün geçtikçe daha büyük sorun hâline gelen çevre kirliliği, iklim değişimi, doğal kaynak yetersizliği, sağlık hizmetleri, küresel krizler ve demografik dengesizlikler gibi çok çeşitli küresel sorunlarla mücadele için yenilikçi çözümler ve uygulamalar geliştirilmesi bir zorunluluk hâline gelmektedir. Bu durum özellikle son yıllarda yeniliğin sosyal unsurlarına olan ilginin artmasına ve sosyal yenilik üzerine gerçekleştirilen çalışmaların çoğalmasına neden olmuştur. Diğer taraftan, sosyal yeniliğe ilişkin kavramsal boyutun hâlâ gelişme sürecinde olduğu görülmektedir.

Bu yazı sosyal yenilik kavramı hakkında genel bir bilgilendirme yapılması ve uygulama örnekleri sunularak konuyla ilgili farkındalık oluşturulması amacıyla derlenmiştir. Özdemir ve Ar (2015) sosyal girişimciliği sosyal yeniliğin en fazla ilişkili olduğu kavram olarak belirlemiştir. Bu noktada, toplum içindeki sosyal girişimcilik potansiyelinin geliştirilmesine ve desteklenmesine yönelik tedbirler uygulanmasıyla sosyal yenilik uygulamalarının da çoğalacağı öngörüsünde bulunulabilir. Bu amaç doğrultusunda kamu, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör temsilcilerinin işbirliğinin geliştirilmesine odaklanılması önemli bir konu olarak dikkat çekmektedir.

Sosyal yeniliğin değerlendirilmesi birçok soyut kavramla ilişkili olması nedeniyle birtakım belirsizlikler içermektedir. Sosyal yenilik konusunda ortak çalışmalar yapan taraflar arasındaki işbirliğinin sağlam zemine oturtulması açısından sağlıklı değerlendirmeler yapılması son derece önemlidir. Özdemir (2017)'de sosyal yenilik potansiyelinin değerlendirilmesi amacıyla sunulan ölçek ve model önerisiyle literatüre önemli katkı sağlanmıştır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Alvord, Sarah ve diğerleri (2004), "Social Entrepreneurship and Societal Transformation: an Exploratory Study", *The Journal of Applied Behavioral Science*, 40, 260-282.

Anderson, Tara ve diğerleri (2014), Definition and Theory in Social Innovation, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Austria Danube University Master of Arts in Social Innovation.

Andrew, Caroline ve Klein, Juan-Luis (2010), Social Innovation: What Is It and Why Is It Important to Understand It Better-ET1003, Ontario Ministry of Research and Innovation, Toronto: Cahiers du Centre de Recherche sur les Innovations Sociales (CRISES).

Angelini, Leonardo ve diğerleri (2016), "Senior Living Lab: An Ecological Approach to Foster Social Innovation in an Ageing Society", *Future Internet*, 8 (50), 1-19.

Austin, James ve diğerleri (2006), "Social And Commercial Entrepreneurship: Same, Different, or Both?", *Entrepreneurship Theory and Practice*, 30 (1) 1-22.

Avrupa Birliği (2011), Horizon 2020 - The Framework Programme for Research and Innovation, [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52011DC0808:EN:NOT\(01.01.2017\)](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52011DC0808:EN:NOT(01.01.2017)).

(2012a), Financing Social Impact: Funding Social Innovation in Europe - Mapping the Way Forward, Belgium: European Commission.

(2012b), Strengthening Social Innovation in Europe: Journey to Effective Assessment and Metrics, Belgium: European Commission.

(2013), Guide to Social Innovation, Belgium: European Commission.

Aygören, Huriye ve diğerleri (2009), İnovasyon Yönetimi, 1. Baskı, İstanbul Sanayi Odası, Mürettebat Matbaacılık.

Bencardino, Massimiliano ve Greco, Ilaria (2014), "Smart Communities: Social Innovation at the Service of the Smart Cities", Eighth International Conference INPUT, Special Issue, (40-51), TeMA: Journal of Land Use, Mobility and Environment.

Bhatt, Punita ve Altınay, Levent (2013), "How Social Capital is Leveraged in Social Innovations Under Resource Constraints?", *Management Decision*, 51 (9), 1772-1792.

Brinckerhoff, Peter (2001), "Why You Need to Be More Entrepreneurial - And How to Get Started", *Nonprofit World*, 19 (6), 12-15.

Bulut, Çağrı ve diğerleri (2013), "Social Innovation and Psychometric Analysis", *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 82, 122-130.

Cajaiba-Santana, Giovany (2014), "Social Innovation: Moving the Field Forward. A Conceptual Framework", *Technological Forecasting and Social Change*, 82, 42-51.

Cammack, Vickie ve Byrne, Kerry (2012), "Accelerating a Network Model of Care: Taking a Social Innovation to Scale", *Technology Innovation Management Review*, 2 (7), 26-30.

Caulier-Grice, Julie ve diğerleri (2012), Defining Social Innovation, Deliverable of the Project: "The Theoretical, Empirical and Policy Foundations for Building Social Innovation in Europe" (TEPSIE), The Young Foundation, European Commission-7th Framework Programme, Brussels: European Commission, DG Research.

Cichorzewska, Marzena ve Cholewa-Wiktor, Marta (2015), "The Influence of Social Innovation upon the Development of Regions and Organizations", *Social Responsibility of Organizations*, 387, 30-40.

Coşkunarda, Gizem (2014), "Engellilerin Yeni Yol Arkadaşı", <http://www.aksam.com.tr/ekler/cumartesi/engellilerin-yeni-yol-arkadasi/haber-277300> (25.06.2014).

d'Ovidio, Marianna ve Pradel, Marc (2013), "Social Innovation and Institutionalisation in the Cognitive-Cultural Economy: Two Contrasting Experiences from Southern Europe" *Cities*, 33, 69-76.

Datta, Punita Bhatt (2011), "Exploring the Evolution of a Social Innovation: a Case Study From India", *International Journal of Technology Management & Sustainable Development*, 10 (1), 55-75.

Datta, Punita Bhatt ve Gailey, Robert (2012), "Empowering Women Through Social Entrepreneurship: Case Study of a Women's Cooperative in India", *Entrepreneurship: Theory & Practice*, 36 (3), 569-587.

Dawson, Patrick ve Daniel, Lisa (2010), "Understanding Social Innovation: a Provisional Framework" *International Journal of Technology Management*, 51 (1), 9-21.

Dees, J. Gregory (1998), "The Meaning of Social Entrepreneurship", *Social Entrepreneurship Funders Working Group*, 1-6.

Dees, J. Gregory ve Anderson, Beth Battle (2003), "2. For-Profit Social Ventures", Marilyn L. Kourilsky ve William B. Walstad (Ed.), *Social Entrepreneurship*, Birmingham, UK: Senate Hall Academic Publishing.

Descubes, Irena ve diğerleri (2013), "Social Innovation in Emerging Economies: A Resource-Based View Perspective", *Strategic Change*, 22 (7), 503-510.

Edwards-Schachter, Monica ve diğerleri (2012), "Fostering Quality of Life through Social Innovation: A Living Lab Methodology Study Case", *Review of Policy Research*, 29 (6), 672-692.

Eren, Hakan (2010), Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Yenilikçilik Kapasitelerinin Teknolojik Yenilikçilik Eğilimlerine Etkisini Ölçmeye Yönelik Bir Model Önerisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Teknoloji Yönetimi Ana Bilim Dalı.

Escobar, Julie Jimenez ve Gutierrez, Alfonso Carlos Morales (2011), "Social Economy and The Fourth Sector, Base and Protagonist of Social Innovation", *Ciriec-España, Special Issue*, 73, 33-60.

Fairbairn, Brett (2017), "Raiffeisen as Social Innovator", *Annals of Public and Cooperative Economics*, 1-23.

Flecha, Ramon (2012), "European Research, Social Innovation and Successful Cooperativist Actions", *International Journal of Quality and Service Sciences*, 4 (4), 332-344.

Garcia, Alvaro Luna ve Satrustegui, Alfonso Unceta (2012), "Social Innovation and the Process of Urban Revitalization of the Metropolitan Area of Bilbao", *The International Journal of Technology, Knowledge and Society*, 7 (6), 161-175.

Görgülü, Güventürk (2014), "Hem İnekleri Hem Aslanları Kurtarmak", <http://www.dunya.com/hem-inekleri-hem-aslanlari-kurtarmak-154553yy.htm> (01.06.2014).

Green, Ken ve Vergragt, Philip (2002), "Towards Sustainable Households: A Methodology for Developing Sustainable Technological and Social Innovations", *Futures*, 34 (5), 381-400.

Grimm, Robert ve diğerleri (2013), "Social Innovation, an Answer to Contemporary Societal Challenges? Locating the Concept in Theory and Practice", *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 26 (4), 436-455.

Guan, Jian Cheng ve diğerleri (2006), "A Study of the Relationship Between Competitiveness and Technological Innovation Capability Based on DEA Models", *European Journal of Operational Research*, 170 (3), 971-986.

Güler, Burcu (2008), *Sosyal Girişimciliği Etkileyen Faktörlerin Analizi*, Yayınlanmış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Harrisson, Denis ve diğerleri (2009), "Social Innovation, Economic Development, Employment and Democracy", *Social Innovation, the Social Economy and World Economic Development*, 1. Baskı içinde (7-15), Frankfurt (Main): Peter Lang.

Haugh, Helen (2005), "A Research Agenda for Social Entrepreneurship", *Social Enterprise Journal*, 1 (1), 1-12.

Henderson, Hazel (1993), "Social Innovation and Citizen Movements", *The Knowledge Base of Futures Studies*, 25 (3), 322-338.

Howaldt, Jürgen ve Schwarz, Micheal (2010), *Social Innovation: Concepts, Research Fields and International Trends*, Dortmund: IMA/ZLW.

Igarashi, Yoichiro ve Okada, Makoto (2015), "Social Innovation Through a Dementia Project Using Innovation Architecture", *Technological Forecasting and Social Change*, 97 193-204.

Jing, Yijia ve Gong, Ting (2012), "Managed Social Innovation: The Case of Government-Sponsored Venture Philanthropy in Shanghai", *Australian Journal of Public Administration*, 71 (2), 233-245.

Le Ber, Marlene ve Branzei, Oana (2010), "(Re)Forming Strategic Cross-Sector Partnerships Relational Processes of Social Innovation", *Business & Society*, 49 (1), 140-172.

Lisetchi, Mihai ve Brancu, Laura (2014), "The Entrepreneurship Concept as a Subject of Social Innovation", *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 124, 87-92.

Mair, Johanna ve Marti, Ignasi (2006), "Social Entrepreneurship Research: A Source of Explanation, Prediction, And Delight", *Journal of World Business*, 41, 36-44.

Marques, Carla Susana ve diğerleri (2012), "Social Innovation: Determinants of the Demand for High-Quality Institutional Care by the Elderly", *Journal of Knowledge Management, Economics and Information Technology*, 2 (2), 186-204.

Maruyama, Yasushi ve diğerleri (2007), "The Rise of Community Wind Power in Japan: Enhanced Acceptance Through Social Innovation", *Energy Policy*, 35, 2761-2769.

Mulgan, Geoff ve diğerleri (2007), "Social Innovation: What It is, Why It Matters and How It Can Be Accelerated", Oxford SAID Business School, Skoll Center for Social Entrepreneurship, Working Paper.

Mumford, Micheal D. ve Moertl, Peter (2003), "Cases of Social Innovation: Lessons From Two Innovations in the 20th Century", *Creativity Research Journal*, 15 (2-3), 261-266.

Nicolopoulou, Katerina ve diğerleri (2016) "An Incubation Perspective on Social Innovation: the London Hub: A Social Incubator", *R&D Management*, Basım aşamasında, 1-17.

Nikolic, Predrag K. (2016), "Interactive Environments: Opportunities For Social Innovation And Public Health Initiatives", *The 11th Edition of the International Conference European Integration - Realities and Perspectives*, 11 (1), (300-310), EIRP Proceedings.

OECD Oslo Kılavuzu (2005), *Yenilik Verilerinin Toplanması ve Yorumlanması için İlkeler*, (Çev. TUBİTAK), 3. Baskı, OECD ve Eurostat Ortak Yayımı.

Özdemir, Fatih (2017), *Sosyal Yenilik Potansiyelinin Değerlendirilmesine Yönelik Ölçek Geliştirme ve Bulanık Çok Kriterli Karar Verme Model Önerisi*, Yayınlanmış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özdemir, Fatih ve Ar, İlker Murat (2015), "Sosyal Yenilik Üzerine Bir Alan Araştırması", *Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Dergisi*, 4 (1), 17-43.

Pel, Bonno ve Bauler, Tom (2014), *The Institutionalization of Social Innovation: Between Transformation and Capture*, TRANSIT Deliverable 2.2, TRANSIT: EU SSH.2013.3.2-1 Grant agreement no: 613169, Brussels: European Commission.

Phillips, Susan ve diğerleri (2010), "From Shopping to Social Innovation: Getting Public Financing Right in Canada", *Policy and Society*, 29, 189-199.

Phills, James A. ve diğerleri (2008), "Rediscovering Social Innovation", *Social Innovation Review*, Fall 2008, 34-43.

Rehfeld, Dieter ve diğerleri (2015), *Comparative Report on Social Innovation Framework, Deliverable D1.1 of the Project 'Boosting the Impact of SI in Europe Through Economic Underpinnings' (SIMPACT)*, European Commission-7th Framework Programme, Brussels: European Commission, DG Research & Innovation.

Taylor, Danielle ve Lange, Jarrod (2016), "Social Applications of Geographical Information Systems: Technical Tools for Social Innovation", *Australian Geographer*, 47 (4), 417-433.

Tracey, Paul ve Stott, Neil (2017), "Social Innovation: A Window on Alternative Ways of Organizing and Innovating", *Innovation: Organization & Management*, 19 (1), 51-60.

Van der Have, Robert P. ve Rubalcaba, Luis (2016), "**Social Innovation Research: An Emerging Area of Innovation Studies?**", *Research Policy*, 45 (9), 1923-1935.

Volcan, Annika ve De Fuentes, Claudia (2016), "**Managing Multiple Logics in Partnerships for Scaling Social Innovation**", *European Journal of Innovation Management*, 19 (4), 446 - 467.

Wegener, Charlotte ve Aakjær, Marie (2016), "Upcycling: A New Perspective on Waste in Social Innovation", *Journal of Comparative Social Work*, 11 (2), 1-19.

Zobel, Gibby (2013), "Alfredo Moser: Bottle Light Inventor Proud to be Poor", <http://www.bbc.com/news/magazine-23536914> (25.06.2014).

Zubac, Angelina ve diğerleri (2012), "Extending Resource-Based Logic Applying the Resource-Investment Concept to the Firm From a Payments Perspective", *Journal of Management*, 38 (6), 1867-1891.

